

Boom Juridische uitgevers
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
T (070) 330 70 33
F (070) 330 70 30
E info@bju.nl
I www.bju.nl

EstateTip

Afl. 2006-03

18 januari 2006

De handmatige ventieltechniek Laat alle langstlevende-testamenten ventileren!

De successierechtelijke waarde van een overbedelingsvordering of inbrengvordering wordt beïnvloed door de hoogte van de *rente* die de langstlevende moet vergoeden. Is op een vordering uit hoofde van een ouderlijke boedelverdeling, wettelijke verdeling, quasi-wettelijke verdeling of een keuzelegaat geen rente, dan wel een lage (enkelvoudige) rente verschuldigd, welke rente eerst opeisbaar is bij het overlijden van de langstlevende, dan heeft degene ten laste van wie de vordering strekt het zogenoemde *fictieve* (niet-civilrechtelijke) vruchtgebruik van deze vordering. Aldus HR 11 juli 1989, BNB 1989/260.

Door middel van het spelen met de hoogte van de rente na het overlijden kan men de successierechtelijke verkrijging van de langstlevende *opblazen en laten leeglopen* en daarmee de successierechtheffing beïnvloeden, zowel bij het eerste als bij het tweede overlijden. Een eenvoudig en zeer effectief estate planningsinstrument. Zie over deze '*ik-vader tool*' *FBN* april 2003 en *Nieuw Erfrecht* februari 2004. Een faciliteit die geboden wordt door de wetgever in lid 2 van artikel 1 SW 1956 en die samenhangt met de 'wettelijke verdeling' van Boek 4 BW. Artikel 1 lid 4/5 SW 1956 breidt de mogelijkheden van de techniek uit naar '*inhoudelijk overeenkomende beschikkingen*':

'Indien ten gevolge van uiterste wilsbeschikkingen die inhoudelijk overeenkomen met het bepaalde in afdeling 1 van titel 3 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek geldvorderingen opkomen, worden die voor de toepassing van deze wet op dezelfde wijze behandeld als de geldvorderingen ..., bedoeld in artikel 13, derde lid, Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek ...'

Belangrijk is derhalve het antwoord op de vraag welke regelingen inhoudelijk overeenkomen. *EstateTip* 2004-1 handelde over de vraag in hoeverre de ouderlijke boedelverdeling, al dan niet met 'tenzij-tje' bij de rente, inhoudelijk overeenkomt. Men kan zich overigens afvragen in hoeverre er rechtvaardigingsgronden bestaan voor de 'discriminatie' van de diverse soorten langstlevende-regelingen op het gebied van het schuiven met de rente. De estate planner zoekt echter naar praktische oplossingen. Hij wil kunnen ventileren binnen iedere regeling, zelfs bij keuzelegaten, bij samenwoners, enzovoort. Voor hem ontwikkelden wij de

handmatige ventieltechniek. Hierbij hebben we de wetgever niet nodig, en vraagstukken of er sprake is van ‘inhoudelijk overeenkomen’ lijken in de studeerkamer te blijven.

Wat is het probleem indien men gaat schuiven met de rente indien geen sprake is van een inhoudelijk overeenkomende regeling?

1. Nieuwe rente nog in aangifte eerste overlijden?

Men kan zich de vraag stellen of de rente die men overeenkomt, of die wordt vastgesteld door de langstlevende, nog meedoet voor de *aangifte bij het eerste overlijden*. Bij de successierechtheffing wordt immers in principe aangesloten bij de status van de boedel zoals men die aantreft bij het overlijden. Heeft de latere rentewijziging nog impact op de waarde van de vordering voor wat betreft deze aangifte? Men zou dat goed kunnen verdedigen, zeker indien het de langstlevende is die zelf de rente vast kan stellen. Indien een renteovereenkomst gesloten moet worden om de rente te wijzigen, lijkt het wat moeilijker. We laten deze materie thans echter rusten, want hoe het ook zij, met de handmatige ventielclausule komen we niet aan dit vraagstuk toe.

2. Is het wijzigen van de rente een schenking?

Of men nu ‘omhoog’ of ‘omlaag’ gaat met de rente, er is altijd een partij die er beter uitspringt. Het is dan ook niet ondenkbaar dat het wijzigen van de rente door middel van een overeenkomst een belastbare *schenking* oplevert. Ook dit probleem laten wij thans rusten.

3. Ongeoorloofde delegatie?

Wordt met de clausule waarbij de langstlevende zelf de rente kan vaststellen niet de *grens van de delegatiemogelijkheden* overschreden? Een moeilijke materie.

Met onze handmatige ventieltechniek vermijdt men discussies, zo lijkt het.

Hoe werkt de techniek?

Men plaatst op de vordering een *hoge rente* (6% samengesteld of een enkelvoudige rente die daarmee overeenkomt). Men *legateert* aan de langstlevende het *vruchtgebruik* van de *vorderingen* van de kinderen. Hierbij wordt voor de goede orde bepaald dat het vruchtgebruik als *functie* heeft dat over het gedeelte van de vorderingen waarvan de langstlevende het vruchtgebruik heeft (in economische zin) de facto geen oprenting zal plaatsvinden.

Bovendien bepaalt men, ter voorkoming van discussie, dat de legataris bevoegd is dit vruchtgebruiklegaat slechts op een gedeelte van de vordering te *aanvaarden*. Per saldo wordt de hoge rente weer teruggebracht tot 0% als gevolg van een – niet fictief doch – *civielrechtelijk* vruchtgebruik.

Hoe kunnen we dan vervolgens schuiven met de rente? Indien bijvoorbeeld de langstlevende verklaart het vruchtgebruiklegaat slechts voor de helft te aanvaarden, wordt per saldo de rente op 3% gesteld. Feitelijk zit op de halve vordering een rente van 6%. Door het al dan niet geheel aanvaarden van het vruchtgebruiklegaat beïnvloedt men de heffing bij het eerste overlijden en de mate van oprenting voor het tweede overlijden. Voor de wijze van aanvaarding en verwerping van een legaat verwijzen wij voor de goede orde nog naar *EstateTip* 2005-7.

Blijven de hierboven onder 1, 2 en 3 genoemde vraagstukken dan buiten beschouwing?

Niemand zal betogen dat het al dan niet aanvaarden van een legaat geen impact heeft op de successieaangifte bij het eerste overlijden. Artikel 1 lid 3 SW 1956 bepaalt immers dat onder een schenking niet wordt begrepen de bevoordeling als gevolg van verwerping door een legataris! En het kunnen aanvaarden of verwerpen van legaten is geen issue wat betreft delegatie.

Komt artikel 30 SW 1956 niet in beeld? Door de niet aanvaarding van het vruchtgebruik zal *in de regel meer* successierecht verschuldigd zijn. Het vruchtgebruik zou bij het eerste overlijden immers veelal zorgen voor een betere spreiding van de successierechtelijke verkrijgingen, en dus leiden tot heffing van minder successierecht dan in het geval van verwerping van het vruchtgebruiklegaat. Aanvaardt men het vruchtgebruik niet dan neemt men de heffing van meer successierecht voor lief, met als doel met de oprenting 'toe te slaan' bij het tweede overlijden.

Misschien moeten we een bepaling waarin aan de langstlevende de bevoegdheid is gegeven om de rente vast te stellen hetzelfde benaderen als de handmatige ventieltechniek. Is men hiertoe bereid dan bestaan ook met deze clause geen problemen. Maar om te trachten discussies te vermijden zou men kunnen werken met de handmatige ventieltechniek.

Wat een mooi vak!

Tot volgende week!